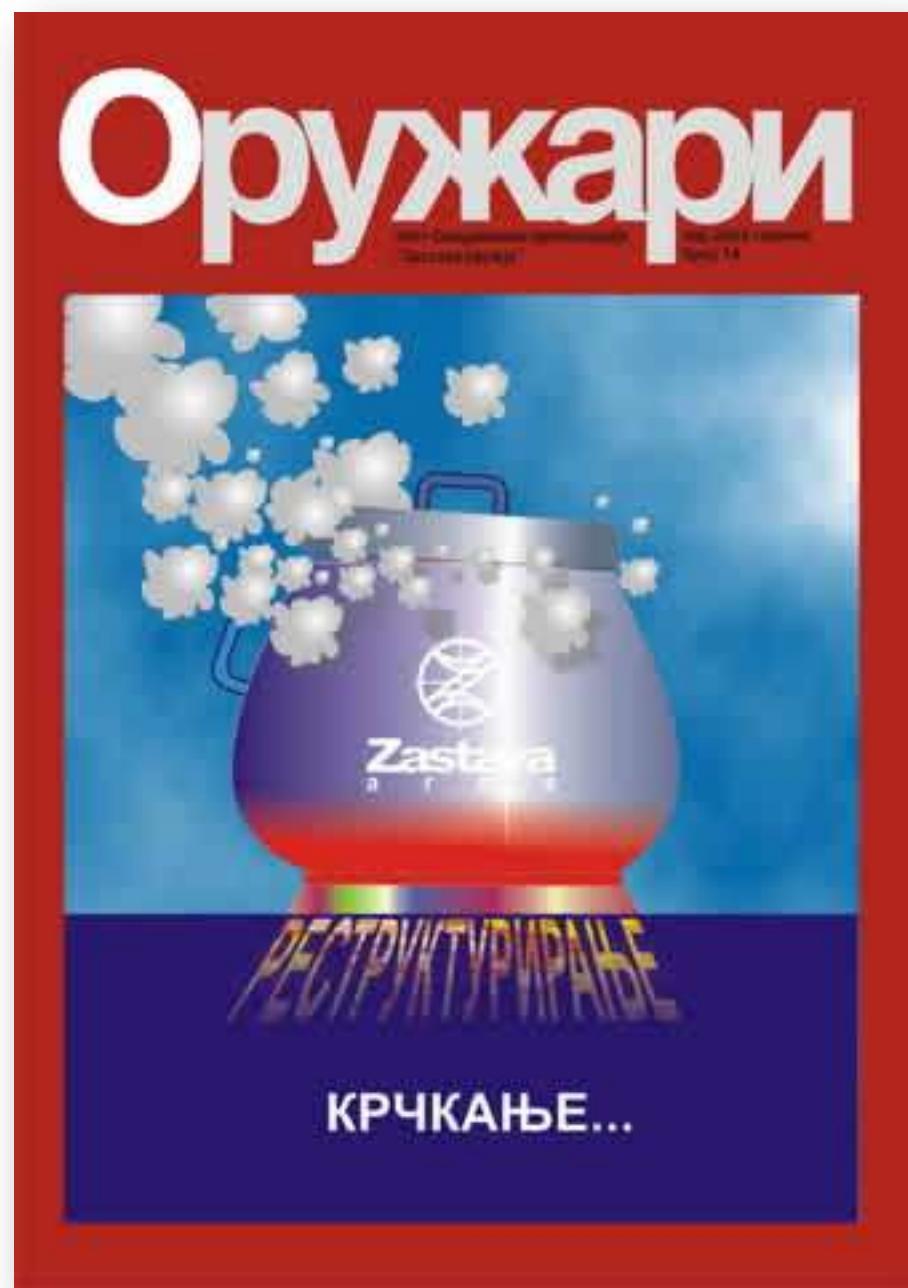

Избор најбажнијих бести из часописа

Председник Републике Србије Борис Тадић у посети нашој фабрици и синдикату

Председник Републике је дошао на разговоре са представницима синдиката и пословодства, којом приликом је такође и обишао неколико погона и испробао неке од наших производа у Општином центру.

КОНКРЕТНО

Посета председника Бориса Тадић започела је обиласком изложбене сале. Доброшли су преседнику Републике Србије пожелeo директор Драгољуб Грујовић, искористивши прилику да подсети на то да је ово најстарија фабрика у Србији и да је дуги низ година била носилац развоја привреде Крагујевца, па и државе, као и да би то требала да буде и данас.

Уследио је обиласак изложбене сале и кратко упознавање преседника Бориса Тадића са асортиманом наших производа.

Пријатно је изненадила чињеница, да преседник већ сасвим солидно познаје асортиман наших производа, као и конкретне проблеме који постоје у производњи.

Затим је извршена је презентација
НАСТАВАК НА 4. СТРАНИ ➔

ПОБЕДА ГРАДА

Jош једном је ова Фабрика донела напредак окружењу где се налази. Алtruистички задовољна, време је да предахне и за оне који је чине, а то су људи, обезбеди стабилнију будућност.

Протести започети по уstanjanom клишеу, превазишли су оквире овог града и плод су систематских припрема у дужем периоду. Лагано ширење атмосфере општег нездадовољства, претило је да ескалира општим бунтом. Решеност да у Београд преселимо ону Србију коју не желе да виде, али која упркос томе постоји, спремност људи на жртвовање, показало се опет, рецепт је за успех. Покренута је огромн енергија људи, која је назvana једноставним речима, одбрана града. И било је то више од одбране града.

Неколико стотина милиона динара субвенција и "социјални програм" на бази добровољности, какав нико није имао у привреди Србије, где је држава обезбеђивала средства, само је делић опште добити.

Статус девастираног (опустошеног) подручја, који је Влада доделила Крагујевцу, Бору и Врању значи да ће ови градови бити под посебном бригом Владе, има далекосежан дomet. Тако ће и наше колеге у овим градовима осетити резултат нашеј деловања. И не само они, већ и осталих пет градова где се налазе фабрике које чине "Одбрамбену индустрију Србије".

Наш град ће добити инвестиције од неколико стотина милиона динара, посебне погодности за инвеститоре који овде треба да обезбеде нова радна места за генерације које су стасале. Фабрика аутомобила ће инвестицијом Владе повећати изгледе да пронађе стратешког партнера, продужен је ЗЗО итд. Како то оцени први човек овога града, вредност ових активности мери се једноипогодишњим буџетом Града. Ко се не би радовоао успеху града у коме живи.

Ипак у свима нама остала је трунка нездадовољства и горчине. Оно ратничко што Синдикат Наменске негује код свог чланства, није задовољено.

Најчешће питање ових дана у Фабрици је: "Шта ће бити даље?" Нико озбиљан не би се усудио да прогнозира будућност, али морају се прептостављати догађаји и имати визија будућности ако желите да

Југослав
Ристић

"социјални програм" на бази добровољности, какав НИКО није имао у привреди Србије, где је држава обезбеђивала средства, само је делић опште добити.

Ово је прилика каква се неће поновити за оне који имају алтернативу овом послу или су на измаку радне каријере.

имате добру организацију. Ово је прилика каква се неће поновити за оне који имају алтернативу овом послу или су на измаку радне каријере. Забринутост која се осећа у Фабрици после свега је сасвим разумљива. То говори да људи желе дугорочну перспективу, пошто су субвенције обезбедиле неколико месеци сигурног финансирања. То је добра основа за успостављање нових односа у Фабрици, који су животно неопходни. Они који оду, али оду задовољни, обезбедије могућност тржишног функционисања за оне који остају. Као неко ко дуже прати стање у овој области, усуђујем се да кажем "Фабрика има перспективу". Потребне су нове инвестиције, пре свега у опрему. Више од деценије свеопштег посруња Државе, бомбардовање најновије опреме, оставило је последице. За то време свет није стајао, освојене су нове технологије које не дају бољи квалитет производа од ових са којима ми радимо, али су продуктивније. Пластично објашњено, оно што ми обрадом резањем производимо за много минута, настаје применом нових технологија у неколико секунди. То се посебно осећа код ловачког и спортског наоружања, где је крајњи купац обично лаик, тако да тржиште не валоризује квалитет који нудимо.

Другачије је код војног наоружања где су технологије којима радимо у основи непревазиђене, али где се сужени суверенитет наше земље најдиректније рефлектује. Имајући у виду да интеграција у Европску унију којој тежимо, подразумева одсуство субвенција привреди, и један је од услова, јасно је да Фабрику треба припремати за то време.

Људи, основна брига синдиката, не смеју бити у свему томе заборављени, зато што фабрике због њих постоје. Брига да ли ће синдикат бити довољно снажан, одласком већег броја људи да заштити оне који остају, је потпуно безразложна, само активности треба прилагодити новим околностима, што смо ми делимично већ учинили. Доношење стратешки исправних одлука у пословодном смислу и правилно вођење Организације синдиката, донеће сигурну будућност онима који остају.

Издавач: Синдикална организација Невен Петровић, Верольуб Јецић, Рајка Јевтић, Сарадници: Сања Антонијевић, карикатуре Зоран Ивановић, прилог из музеја Радмила Миливојевић, насловна страна: Милош Поповић, фотографије: Радосав Миладиновић Адреса: Трг Тополиваца 4, Телефон/факс: 034/323-059, e-mail: sindznp@infosky.net WEB: www.oruzari.co.yu

(Наставак са 2. стр.) макете топа, такође, рад наших мајстора, што је иначе поклон наше фабрике председнику. **Председник Тадић:** "Е, ово ће од сада да означава почетак радног времена. Значи у шест јулу сваки дан од сада у председништву радни дан почиње пушњем топа."

Посета је настављена демонстрацијом функционисања наших производа и обиласком производног погона. На изласку из погона председник се обратио окупљеним радницима:

"Застава оружје је једна од конструкцијских делова наше наменске индустрије. Велики напор уложемо да наша наменска индустрија поново стане на ноге. Она је била добром делом уништавана у последњим деценијама двадесетог века и сада је потребно да добијемо и политичку и међународну подршку да би наша наменска индустрија наставила да произвodi најбоље и да запошљава велики број људи. Да би се то десило морамо да добијемо све машине које то обезбеђују, да унапређујемо квалитет производње, иако је овде искуство један од клучних аута и мери се са набољима која у свету постоје. Застава оружје је једна од компанија у овом домену производње која се мери са најбољима у Европи. Свакако и са чешком Збрјовском, аустријским Штајером, италијанском Беретом, па и са америчким компанијама и сигуран сам да ће имати своје место на међународном тржишту оружја. Оно што је велики потенцијал Заставе је производња ловачког оружја, тј. карабина. Ја дugo покушавам да што више наших производа добије пласман на међународном тржишту код ловаца широм света. Повећава се извоз, о томе ме је данас обавестио директор. Повећава се пласман и на друга тржишта, али је било потребе и да се набаве и неке нове машине које би квалитет те производње подигле сасвим у светски врх. Тражили смо увоз тих машине, било је великих проблема. Увек када је упитано производња оружја постоји неопходност да се добије и политичка дозвола. Добили смо коначно једно такво одобрење из Немачке, зато што више нема сиве емисије оружја са овог простора на просторе где постоји опасност од тероризма, и зато што постоји контрола извоза наоружања као у свакој цивилизованој земљи. И ево, ја сада, директору фабрике Застава оружје, уручујем писмо којим се одобрава увоз опреме, која ће драматично повећати квалитет наших производа, а тиме и наш пласман на страна тржишта. Хвала вам што радите и што се борите."

Уследила су питања новинара.

Да ли је степен реформи довољан да добијемо студију изводљивости?

"Сваки дан морамо да вршимо промене у друштву у домену политике, у домену безбедности, у домену

Ја, дакле, долазим непрекидно овде управо зато што постоје проблеми, покушавајући да нађем решење и са менаџментом и са синдикатом, и наставићу да долазим. Нећу да долазим због тога да се сликају него зато да нешто урадимо.

Борис Тадић

економије... Ако застанемо вратићемо се назад. Значи, не смо да застанемо. Ми смо сада на покретној траци. Уколико застанемо сломићемо читав систем и нећемо морати у Европску унију. Ми морамо сваки дан да радимо на прикључењу Европској унији."

Да ли то сада зависи од нас или од Европе?

"Увек од нас, али само од нас."

Шта је у систему Војске најважније урадити?

"Наставак реформи. Наша Војска мора да буде један од елитних одбрамбених и војних система у читавој Југоисточној Европи. Србији је потребна реформисана, модерна, лако покретљива Војска која је допринос европској стабилности."

Можемо ли да знамо перспективу крагујевачке војне индустрије?

"Већ сам то рекао, и крагујевачка, и остала војна индустрија, мора да има перспективу, али да би је имала морамо да побољшамо међународни положај наше земље и сваки дан на томе морамо да радимо. А да би смо то учинили морамо ову земљу да реформишимо у правцу Европске уније и да прелазимо нове етапе прикључења и тиме идемо једним природним током и остварујемо нова тржишта не само за наменску индустрију, већ за читаву привреду наше земље."

Посету фабрици председник Борис Тадић завршио је у просторијама синдиката, где је обавио разговор са представницима синдиката и пословодства о проблемима и даљим потребама фабрике на путу ка економском опоравку.

Очекујемо да ће ова посета, као и претходна дати конкретне резултате.

РАПОРТ ЧЛАНСТВУ

Четвртак, 03.03.2005. - Састанак одбора синдиката "оружара", аутомобила и камиона са градоначелником са следећим дневним редом:

Обезбеђивање контакта са надлежним министрима; Решавање проблема медицинске рада;

Решавање проблема са енергетском и водоводом;

Изградња "сајмишта"; Решавање проблема ЗЗО.

Среда, 23.03.2005. - Посета штрајкачима у Костолцу.

Петак, 25.03.2005. - Састанак у Министарству за рад и запошљавање и социјалну политику председника синдиката Одбрамбене индустрије Србије и Министра Слободана Лаловића са темом: социјални програм.

Четвртак, 14.04.2005. - Заседала Скупштина синдиката. Дневни ред: актуелна ситуација у фабрици и предстојеће реструктуирање.

Петак, 15.04.2005. - Састанак представника пословодства и синдиката са радницима који су стекли неки од услова за пензију а не желе да искористе то своје право.

Понедељак, 25.04.2005. - Посета председнику Републике Србије, Борису Тадићу нашој фабрици.

Уторак, 03.05.2005. - Састанак одбора синдиката са Градоначелником Верољубом Стевановићем поводом ситуације у фабрици.

Уторак, 03.05.2005. - Састанак одбора синдиката са републичким посланицима града Крагујеваца на коме је добијена подршка посланика за све захтеве наше

Синдикалне организације.

Среда, 04.05.2005. - Протести испред Скупштине града.

Четвртак, 05.05.2005. - Протести испред Скупштине града.

Понедељак, 09.05.2005. - Састанак одбора синдиката града на коме је договорена акција "Одбрана града".

Уторак, 10.05.2005. - Синдикат града послали допис премијеру Војиславу Коштунцију са својим захтевима.

Уторак, 10.05.2005. - Синдикат града одржали конференцију за новинаре на којој је најављена акција "одбрана града".

Среда, 11.05.2005. - Састанак у Министарству привреде са Министром Предрагом Бубалом.

Петак, 13.05.2005. - Тим Владе у саставу: Министар за капиталне инвестиције Велимир Илић, Министар за рад и запошљавање и социјалну политику Слободан Лаловић и Министар финансија Млађан Динкић, најпре у Скупштини града: изнели план за опоравак Крагујеваца, а затим у Плавој сали Управне зграде начелно у преговорима са синдикатом и пословодством договорили социјални програм за Заставу оружје, као и даљи план субвенционисања.

Понедељак, 16.05.2005. - Састанак у Министарству за рад и запошљавање и социјалну политику са Министром Слободаном Лаловићем на коме је договорен социјални програм.

Уторак, 17.05.2005. - Одржана Скупштина синдиката на којој је усвојен програм реструктуирања.

РЕСТРУКТ

Петак, 13. Мај је дан који би могао да значи велики заокрет у животу Крагујевца. Најављени протести натерали су Владу да озбиљно размисли о проблемима Крагујевца и направи план с привредном опоравком наше града. У скупштини града одржан је састанак са представницима Владе (Министар финансија Млађан Динкић, Министар за капиталне инвестиције Велимир Илић и Министар за рад и запошљавање и социјалну политику Слободан Лаловић) на коме је презентован план, којим Крагујевац уз Бор и Врање добију специјални статус.

Посебан сегмент овог плана је и решавање проблема Заставе Оружје, поводом чега је у поподневним часовима одржан састанак у Плавој сали, у Управној згради, представника Владе, као и пословодства и синдиката наше фабрике.

Окупљенима се најпре обратио Министар за капиталне инвестиције Велимир Илић. Након што се извинио присутним што мора одмах да оде, јер има неодложен састанак, рекао је следеће:

"Начелно смо се све договорили. Ми нисмо дошли да гасимо пожар, него да проблем решавамо дугорочније. Господин Динкић ће вам изложити шта смо се договорили и ја мислим да ћете бити задовољни. Желимо да Крагујевац као град решимо и данас смо се договорили да и преко осталих министарстава уложимо и у инфраструктуру и у фабрику оружја. Мислим да су сви ваши захтеви ту да се реше и разреше на ваше задовољство и надам се да ћемо се сећати вас решити и аутомобиле, камионе и ЗЗО. Ова екипа, коју је Влада јуче формирала, радиће са вама и са градом, док не направи решење какво Крагујевац заслужује."

Испраћен аплаузима господин Илић је напустио састанак. Министар Динкић наставио је излагање:

"Ми смо у општини готово три сата разговарали о потпуно новој стратегији за привредни развој Крагујевца. До сада окосница Крагујевца била је Застава. Проблем је што је деведесетих година Застава изгубила добар део тржишта и сада је остала на субвенцијама. Ми смо направили један план који ће омогућити да Крагујевац више не зависи само од субвенција, већда се посебно, кроз нова улагања, људи запошљавају и у неким другим фирмама. Када говоримо о Застава оружју, ту је ствар потпуно јасна. Анализе говоре да овде постоји вишак запослених, што у великој мери увећава трошкове пословања. Да би Застава оружје могла да послује на тржишту потребно је да се трошкови пословања примере реалним потребама. У том смислу ми смо разговарали са представницима синдиката. Сада ћемо говорити о социјалном програму који вам можемо понудити за решавање вишак запослених.

Ви и сами знате да је оно што је републичка Влада понудила као социјални програм свим предузетима која су упркосе реструктуирања исказала вишак радне снаге - сто евра по години радног стажа. То је правило од кога не можемо да одступамо и из републичког буџета може се понудити, дакле, сто евра по години радног стажа.

Међутим, чули смо и неке предлоге пословодства да се понуде стимултивне отпремнине. Оне се могу понудити вашој фабрици једино тако што ће се дати одговарајућа позајмица из приватизационих прихода, а од продаје Војне имовине у Србији ћемо касније ми то надокнадити. Оно што би ми као Влада понудили јесте да те стимултивне отпремнине, за добровољан одлазак из фабрике, буду двеста евра по години радног стажа. Влада никоме није исплатила више од сто евра по години радног стажа, с тим што смо за јавна предузећа дали јошто евра из приватизационих прихода, али смо ставили хипотеку на њихову имовину и сада ћемо приватизовати део имовине тих предузећа, тако да враћамо та средства у буџет. На сличан начин бисмо то решили и код комплетне наменске индустрије, с тим што би се та средства вратила продајом дела Војне имовине.

То је један сегмент, други сегмент је производња. Ја нисам стручан да ценим квалитет производње, ни потребе Министарства одбране. Али мислим да је нужно да стручњаци Министарства одбране седну са вашим руководством и да се тачно прецизира шта је то што је Војсци, односно МУП-у, потребно у наредном периоду и да се фабрика, уколико је потребно, и додатним средствима оспособи да башто производи.

Оно што је мој предлог, јесте, да се коначно крене у озбиљно реструктуирање фабрике, које би подразумевало социјални програм који би прихватили синдикати, пре свега говорим о добровољном одласку, јер без тога ова фабрика ће увек имати губитке и зависиће од субвенција које се нужно морају током времена смањивати, не само за Заставу оружје, него генерално за целу земљу. Дакле, ако хоћемо да фабрика буде профитабилна, зашта има услова, јер постоји тражња за вашим производом, потребно је да се број запослених примери тражњу.

Онда, коначно, само делимично зависите од државе. У том случају, највећим делом ћете зависити од тржишта, пре свега извозног, а од државе само због тога што производите робу која је намењена

УРИРАЊЕ

државним потребама МУП-у и Војсци. Али МУП и Војска тада морају прецизно да дефинишу своје потребе и са вами склоне уговоре.

У оквиру процеса реструктуирања, Влада је, такође, донела одлуку да се фабрици отпишу сва потраживања од стране државе како би се фабрика додатно растеретила.

Након уводне речи господина Млађана Динкића, кренула је расправа о висини понуђених отпремнина, као и о условима које је неопходно остварити да би фабрика могла да опстане до завршетка процеса реструктуирања, иза чега се очекује да она сама може тржишно да послује.

Синдикат је имао највише примедби на висину отпремнина, позивајући се на чињеницу да је JAT добио 250 евра по години радног стажа, као и да је у Скупштини града, пред новинарима, Министар за капиталне инвестиције изјавио да ће отпремнице за Заставу оружје бити 250 евра. Такође, инсистирало се на нашим захтевима о превременом пензионисању (до 5 година до пензије има 540 наших колега), као и на решавању питања заштитне радионице (њихово формирање предвиђено је споразумом из 2001. године. Она у нашем случају подразумева збрињавање 430 људи. Министар Лаловић је овако одговорио на наше захтеве:

"Могу одмак да вам кажем да не постоји могућност превременог пензионисања, јер се неће применљивати никакав лекс специјалист. Што се тиче заштитних радионица, оне нису решене, већ четири године, па не постоји могућност да се то уради одмах. Такође, треба предвидети да они који имају две године и мање до пензије не могу узети отпремнице. Ви само имате захтеве, а не видим да сте сами урадили нешто да вам буде боље. Не можете од Владе очекивати да вам решите све проблеме. Моје мишљење је да све ово има смисла, ако се види крај, односно, ако се зна да ли сте ви на крају спремни за приватизацију или не, и можете ли бити профитабилни."

Ово је изазвало веома жучну расправу. Затим је господин Динкић објаснио да је JAT имао понуду од 250 евра по години за оне који се јаве у првих месец дана, а након тога је уследило принудно отпуштање са отпремником од сто евра по години. Затим је рекао да нама може понудити и ову варијанту:

"250 евра за оне који програм прихвате у првих 15 дана 200 евра за оне који се јаве у наредних 30 дана након тих 45 дана 100 евра и принудно отпуштање."

Ни синдикат, ни пословодство нису хтели да прихвате варијанту која подразумева принудно отпуштање.

Као други, не мање битан проблем, наметнуло се субвенционисање у наредном периоду. Наиме, субвенције од 213 милиона намењених Застава оружју за ову годину већ су потрошene. Обзиром да је извоз у два наврата недобијањем дозвола (вредност robe од око 2 милиона евра) спречен, фабрика је практично пред колапсом. По овом питању договорено је још 240 милиона динара субвенција уколико се уђе у процес реструктуирања, с тим што би динамика била дигресивна. На инсистирање синдиката да то неће бити довољно и уз посредовање градоначелника Верољуба Стевановића добијено је још 75 милиона кредита из фонда за развој.

Утисак је да су они који су се највише борили, илак добили најмање.

Социјални протести кроз историју ВТЗ

У фабрикама ћешко сам колико-шолико неки ред увесиши, шражио сам ово са свије сирена нередулирано лумијујуће људство на уредно долажење на дужносћи и на неизостајање Јуријониши... Пройсао сам фабричке законе, јоделио сам њослове, јославио сам свакидашњу контролу њослодавца, јиј, да се свако вече прегледа шаша је ко урадио. По овој новој уредби јочело је ићи... но се и оиеш јомоћи нисам могао, јер су овакови људи већом часнију шубији јоданици били (сиреници, Јуријони, Р.М.)... Прошлије године одем у Београд, а они се јобуне, због што им је дукаш у 58 јр(она), чар(шијских) даваш. (Нижја надница од југорене, Јуријони, Р.М.). Ову буну чим дођем

услови рада поклапа се са почецима индустријализације и стварања првих правих индустријских радника на простору овог дела Балкана. У земљи без индустријске традиције до тада, Тополовица је изнела на својим "плебима" и овакве тежине које је нови начин рада наметао. Тако су се "Оружари" формирали као велики стручњаци, али и као свесни радници. Ово су посебно помогли рани и чести контакти са радницима из сличних европских фабрика.

Прве стихијске побуне замениле каснија организовања радника у опште, а пре свих ових у Крагујевачкој фабрици. Као симболији, они ће најчешће бити одговор на атак на раднички живот и стандард. Мањи број штрајкова радника војнотехничких завода биће са политичким ангажманом (1893.г. одузимање бирачког права радницима, нпр.), или израз солидарности

у општим протестима у земљи (нпр. 1920. године са штрајком железничара).

Тако је, заправо, текао и развој радничког организовања за своја права и на западу, само са нешто бржим темпом догађања. На ово је сигурно утицала убрзана индустријализација са којом се паралелно исказивао и процес сазревања радничке свести о сопственој угрожености и неопходности борбе у том смислу. Најпре спорадично и неорганизовано, крајем XIX века са јаким препресалијама и негативним последицама по раднике, да би крајем истог, а посебно у И половини XX века (између два Светска рата), у виду синдикалног организовања, прерасли у једну репрезентативну снагу са којом се морало преговарати. Данас

су то скоро планетарни облици јединства у борби за угрожена људска и радничка права. Наравно не значи и њихову дефинитивну победу. Мењајући места и облике и данас, на почетку трећег миленијума, наилазимо у различитим деловима света на различите облике угрожености, од оне екстремне када је у питању дечја радна снага, до оних класичних видова економске беде неравномерно распоређене у свету.

Када је социјални аспект радничког статуса у питању, од самих почетака као најосетљивије место се показало утврђивање критеријума за одређивање накнаде за уложени рад. Тешко је било доследно спровести, нпр., плаћање стране и домаће радне снаге. Странци су као уговорно ангажовани стручњаци имали најчешће загарантоване месечне плате, бар у почетку. Слично је и са домаћим високо школованим државним инжињерима и мајstorima. Тако је свака разлика у третману и рангирању изазвала одређене реакције и побуне.. Овоме се придржује

сшишам али коловође добро у јамећ задржим... Свије радника љашу редуирао сам на дневну. Све (је) јод надницу умейнушо... Од то доба иду њослови без сваке нашеге и љушње. Мање се изостаје и баничи..." Мемоар, 1857., инж. Петар Протић, први Србин, управитељ Тополовице у Крагујевцу, 1854-1859.год.

Била је ово најраније изазвана побуна радника у Србији, а забележана је у рапорту инж.П.Протића војним властима у Београду 1857.год. Може се чинити да ово није био класичан социјални протест, али последично губљење посла или смањење надница то демантују. Артиљеријски капетан инж. Петар Протић школован је у Немачкој где се, свакако поред струке, оспособио и за правилну организацију посла и дисциплинован рад, из чега је произишла претходно цитирана пионирска примена контроле квалитета (1856.год.), укидање месечних plata и увођење дневних надница.

Појава овакве радничке реакције на пооштравање

недовољно равномерна подела рада, или упосленост због примитивне технологије и сл. О овоме опет сазнајемо најчешће из сачуване архивске грађе, па тако у Уредби из 1860. год. Налазимо различито одређено стимулисање радника. Конкретно, руководеће особље и државни мајстори плаћани су месечном платом, док је за раднике задржавана надница се дефинисаним најнижим и највишим нивоом. На сличан начин прописивана су и остала правила о раду, владању и слично.

Посебан проблем било је радно време. Примера ради 1854.г. зими се радило 10 сати а лети 12. Борбу за скраћење радног времена у ВТЗ посебно осмишљену налазимо и 1904.г. када је Др. Михаило Илић, као посланик, упутио захтев Војном министру у том смислу. Није то увек успешно завршавало, али је притисцима те врсте поступно циљ постизан.

Зараде радника су варирале и у зависности од обима послса, старости радника, уредности, стручне спреме или пола. Тако су млађи од 18 година добијали ниже наднице као и женска радна снага. Жене су, нпр., 1910 године зарађивале од 0,60 до 2 динара дневно, док су мушкари имали од 2 до 7 динара; плате младих су биле мање и због посебних пореских оптерећења, нпр. тзв. "бећарског данка" за неожењене, који је применењиван и на оне малолетне, што је свакако изазивало револт. Зато је 1881.год. министар финансија посебним решењем морао да ослободи од истог "непунолетне" раднике.

У условима буџетског финансирања и оријентације на увоз оружја 80-тих година XIX века, нередовност исплате и смањење радних дана у години за последицу су имале незадовољство фабричких радника. Ово ће бити појачано апсолутизмом Александра Обреновића што ће довести до ширег радничког организовања, које ће у последњој деценији XIX века резултирати бројним штрајковима - од 1893. г. због одузимања бирачког права радницима ВТЗ, па преко штрајкова 1894., 1895 у 1902 и 1903. и због нередовности исплате или низких тарифа од уговорених.

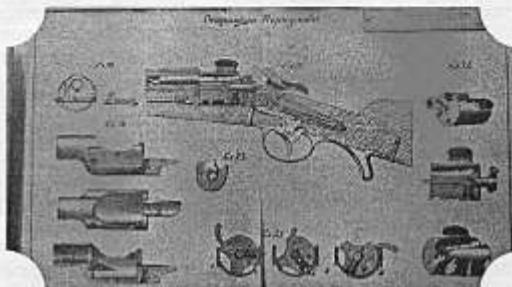
Један од разлога честих незадовољства радника ВТЗ-а произилазило је из чињенице нерешавања њихових виталних питања. И државне фирме, заводи као и остали послодавци, генерално гледано, дуго су запостављали решење природног процеса биолошког старења. Тиме су се најпре почели бавити они најзанинтересованији - сами радници - оснивањем радничког фонда чије су се најзначајније одредбе од 1882.год. односиле на пензије, оне личне али и породичне.

Старење је, иначе, процес који се тицао сваког појединца, без права на привилегију, а ипак питање збрињавања онемоћалих радника, кроз видове материјалне помоћи, није системски дуго решавано. Тако у архивској грађи налазимо на много примера захтева појединачних решења кроз једнократну помоћ. Доста сличковито ову проблематику илуструје захтев Државном Совету (од 3.априла 1864.год.) који је потписао тадашњи министар војни, пуковник Иполит Монден, а сходно рапорту начелника Артиљеријске управе у Крагујевцу... "да Осман Алиловић, циганин, радник ури фабрики Правиштелсвеној у Крагујевцу... (који је) шако ошварио, ослабио и од дудовременог рада на ковану усијаног гвожђа младо обневидео, да је више за њима несигурен. Овај Осман, џо казивању његовом, има 54 године како више мање ради на Правиштелсвеној џослу... Зашио Министар војни има чешћи Државном Совету предложиши да изволи одредиши да се Осману Алиловићу из Призрена његову дуговремену

службу... изда у новцу једном засвађа 80 дуката цесарских награде..."

Предложено је, наравно и учињено, али су оваква решења спорадична. Тако ће се током последње две деценије XIX века, оснивањем Радничког фонда, ово систематичије решити. Дакле питања пензионог осигурања старих постављана су и решавана поступно, а започело је самим радничким улагањима одређеног процента од зарада. Наравно, ни овај део није остао поштеђен од неправилности у функционисању, па су нпр., у формулисању правила Фонда главну реч имали послодавци и држава због чега ће се интерпелацијама одређених посланика ова проблематика наћи и на дневном реду једне српске скупштине 1906.године.

И на крају, крагујевачки Оружари нису остали "глуви" на проблеме радничких питања уопште у држави. Напротив. Није им било страно ни солидарно изражавање незадовољства са другим радницима. Тако са 1919. г. радници ВТЗ-а два дана били у штрајку у знак солидарности са Железничарима Србије. Ово има већу тежину и због чињенице да су Заводи били Војна фабрика и да је радницима био Законом забрањен сваки облик економске и политичке борбе.

ШТРАЈКОВИ КРОЗ ИСТОРИЈУ У КРАГУЈЕВАЧКОЈ ФАБРИЦИ ОРУЖЈА

1856.г. Прва побуна у Тополивници због ниже исплаћених надница од уговорених (прелазак са месечних плату на наднице).

20.II 1876.г. 15 радника ступило у штрајк због репресалија над учесницима из ВТЗ у демонстрацијама "Црвени Барјак"

фебруар 1893.г. преко 100 радника ступило у штрајк због забране учешћа у политичким странкама и одузимања бирачког права;

јун 1894.г. Штрајк радника Ковачнице због смањења наднице;

28.VI 1895.г. Штрајк радника Завода због нередовне исплате зарада;

март 1902.г. Штрајк радника Чаурнице због смањења исплате;

јул 1903.г. Штрајк радника Седларнице због низких зарада од уговорених;

септембар 1907.г. Штрајк радника Коларнице због неправилности у раду руководилаца (штрајк трајао 3 недеље);

26.X 1910.г. Штрајк стругарских радника Завода због смањења наднице;

новембар 1910.г. Штрајк стругарских радника Чаурнице због смањења тарифе за 20 %;

април 1919.г. Радници Завода 2 дана обуставили рад у знак подршке штрајку железничара;

јул 1919.г. Солидарност радника Завода са учесницима у генералном штрајку;

29.VI 1923.г. Протестни збор радника када је и указано на неопходност синдикалног организовања.